

Societas Jablonoviana gegr. 1774 / Societas Jablonoviana zał. 1774 r.

Die Fürstlich Jablonowskische Gesellschaft der Wissenschaften zu Leipzig wurde im ausgehenden 18. Jahrhundert vom Fürsten Józef Aleksander Jabłonowski (1711–1777), einem polnischen Mäzen der Kultur und Wissenschaften, an der Leipziger Universität ins Leben gerufen. Ihr Ziel war es, die Wissenschaften nach dem Vorbild der Akademie der Wissenschaften zu fördern, indem jährlich Preisfragen in verschiedenen Disziplinen und die besten Arbeiten mit dem Jabłonowski-Preis ausgezeichnet wurden. In fast kontinuierlicher Arbeit verfolgt heute die Gesellschaft das Ziel, auf vielfältige Weise zur Entwicklung wissenschaftlicher und kultureller Beziehungen zwischen Deutschland und Polen beizutragen und somit die Verständigung zwischen beiden Völkern zu fördern.

Książę Aleksander Józef Jabłonowski (1711–1777), polski mecenas nauk i kultury założył pod koniec XVIII w. Towarzystwo Naukowe Societas Jablonoviana na Uniwersytecie Lipskim. Jego celem było uniwersalne wspieranie i propagowanie nauk, na przykładzie Akademii Nauk, rozpisując raz w roku zadania w różnych dziedzinach nauki i przyznając nagrody imienia Jabłonowskiego. Towarzystwo kontynuuje swoją pracę, prawie bez przerwy do dziś. Obecnie wspiera rozwój stosunków naukowych i kulturalnych między Polską a Niemcami, przyczyniając się do zbliżenia się obu narodów.

Veranstalter / Organizatorzy:

Societas Jablonoviana

Instytut Historii i Archiwistyki UMK, Toruń
Deutsches Historisches Institut Warszawa
Gießener Zentrum Östliches Europa
Herder-Institut Marburg

Konzeption / Koncepcja:

Prof. Dr. Hans-Jürgen Bömelburg (Gießen)
Dr. Ewa Tomicka-Krumrey (Leipzig)
Prof. Dr. Hans Henning Hahn (Oldenburg)

Leitung / Prowadzenie:

Dr. Ewa Tomicka-Krumrey (Leipzig)
e-mail: jablonoviana@uni-leipzig.de
Tel. 0049.341.9735564

Jahrestagung der Societas Jablonoviana /
Doroczna konferencja Societas Jablonoviana

Deutsch-polnische Wissenskulturen und Wissenschaftsbeziehungen / Kultury wiedzy a polsko-niemieckie relacje naukowe

Verleihung des Jabłonowski-Preises 2011 /
Przyznanie nagrody Jabłonowskiego 2011

Mit freundlicher Unterstützung von / we wsparciu:

Warszawa, 27.–29. Mai 2011

Deutsches Historisches Institut /
Niemiecki Instytut Historyczny

Aleje Ujazdowskie 39
Pałac Karnickich

|||||Freitag / piątek | 27.05.2011

Deutsch-polnische Wissenskulturen und Wissenschaftsbeziehungen

Die deutsch-polnischen Wissenschaftsbeziehungen zählen nicht nur europaweit zu den am stärksten miteinander verschränkten Kontakten zwischen Gesellschaften überhaupt, sie wurden auch in jüngster Zeit intensiver erforscht als zuvor.

Die Tagung untersucht die deutsch-polnischen Wissenschaftskontakte und wissenschaftsbasierten Beziehungen nicht nur in Bezug auf kulturelle und geistesgeschichtliche Wechselseitigkeit sondern bezieht auch die Natur- und Lebenswissenschaften sowie breiter verstandene Wissenskulturen mit in die Diskussion ein.

Die „Transnationalität“ der Wissenskulturen in so verschiedenen Disziplinen wie Geschichtswissenschaft, Sprachwissenschaft, Ethnologie, Rassenkunde, Ur- und Frühgeschichte, Staatsrechtswissenschaft und Soziologie sowie einzelne Bereiche der Biologie und der Medizin werden auf institutionell-organisatorische Beziehungen und auf Rezeption und Einfluß einzelner maßgeblicher Wissenschaftler untersucht. Wie viel Gemeinsamkeit und wie viel Unterschiedlichkeit findet sich zwischen beiden Denkkulturen? Welche Rolle spielen die Beziehungsgeschichte und binationale Wissenskulturen und wo dominieren supra- und transnationale Schichtungen und langfristige internationale Trends? Die Antworten darauf versprechen vielfältige Perspektiven für eine weitere deutsch-polnische wissenschaftliche Zusammenarbeit.

Kultury wiedzy a polsko-niemieckie relacje naukowe

Polsko-niemieckie relacje naukowe, tak jak i oba społeczeństwa w ogóle, nie tylko należą do najsilniej ze sobą powiązanych w Europie, ale też cieszą się dużym zainteresowaniem badawczym. Ta obserwacja dotyczy obok starszych badań nad wzajemnymi relacjami w dziedzinie kultury i historii prądów intelektualnych, także tych nowszych nad historią nauk ścisłych, przyrodniczych i społecznych oraz szerzej rozumianej kultury wiedzy i kontaktów naukowych.

Celem konferencji jest analiza wzajemnego oddziaływania na siebie tych mniej do tej pory zbadanych dyscyplin nauki, jak lingwistyka, etnologia, nauka o rasach, badanie prehistorii, nauki prawnicze, socjologia i w końcu aspekty z nauk medycznych i biologii. Przy tym chodzi zarówno o stosunki organizacyjno-instytucjonalne jak również o recepcję oraz obszary wpływów pojedynczych wybitnych naukowców. Ile jest cech wspólnych a ile jest różnic i jak powstawały ewentualne zależności obu kultur? Jaką rolę odgrywają bi-nacjonalne stosunki w zwierciadle powszechnej historii wzajemnych relacji? Gdzie dominuje supra- a gdzie transnationalna stratyfikacja, jaki wpływ na ich rozwój mają międzynarodowe trendy?

Zagadnienia te budują obecnie nowy wiodący temat badań, który oferuje szerokie perspektywy dla polsko-niemieckiej współpracy naukowej.

12:00 Mitgliederversammlung der Societas Jablonoviana /
Zebrawanie walne członków Societas Jablonoviana
(geschlossen, nur für Mitglieder der Gesellschaft /
wyłącznie dla członków towarzystwa)

Programm / Program

16:00 Begrüßung / *Powitanie*:
Eduard Mühle (Direktor des Deutschen Historischen Instituts, Warszawa)
Hans Henning Hahn (Präsident der Societas Jablonoviana)

Differierende Wissenskulturen in der Aufklärung / *Zróznicowanie kultur wiedzy w dobie Oświecenia*

Moderation / *prowadzenie*: Bogusław Dybaś (Toruń/Wien)

16:30 Stanisław Roszak (Toruń)
Kontakte und Barrieren zwischen den polnischen und sächsischen Wissenskulturen im 18. Jahrhundert / *Kontakty i bariery między polskimi i saskimi kulturami wiedzy w XVIII w.*

16:50 Ewa Tomicka-Krumrey (Leipzig)
Aleksander Jabłonowski's Wissenschaftskonzept, die Societas Jablonoviana zu Leipzig und Ihre Wirkung bis in die Gegenwart / *Koncept nauki Aleksandra Jabłonowskiego, Societas Jablonoviana w Lipsku i jej działalność do dziś*

17:10 Kommentar / *komentarz*: Michael G. Müller (Halle/Saale) /
Jacek Staszewski (Toruń)

Diskussion / *dyskusja*

17:40 *Kaffeepause / przerwa na kawę*

Wissenskulturen in der vergleichenden Sprachwissenschaft als Nationalisierungs- und Transnationalisierungsinstanzen / *Kultury wiedzy w językoznawstwie porównawczym jako czynniki procesów narodowych i transnarodowych*

Moderation / *prowadzenie*: Hubert Orłowski (Poznań)

18:00 Alicja Nagórko (Berlin)
Aleksander Brückner, ein polnischer Slawist in Berlin – oder die Einsamkeit der Grenzgänger / *Aleksander Brückner, polski slawista w Berlinie – albo samotność przekraczających granice*

**Die Wissenschaften von Staat und Gesellschaft /
Nauki o państwie i społeczeństwie**

Moderation / *prowadzenie*: Piotr Buras (Berlin/Warszawa)

16:30 Christian Lotz (Marburg)
Die Erkundung des Vorrats. Wissenschaftler und Akademien in den Imperien Ostmitteleuropas und die Bestimmung der verfügbaren Holz-Ressourcen / *Badanie zasobów naturalnych. Naukowcy i ośrodki akademickie imperiów Europy Środkowo-Wschodniej a określenie istniejących zasobów drewna*

16:50 Claudia Kraft (Erfurt)
Rechtswissenschaften: Nationalisierende Transnationalisierung – internationale Strafrechtswissenschaft in der Zwischenkriegszeit / *Nauki prawnicze: Narodowościowa transnacjonalizacja – międzynarodowe prawo karne w okresie międzywojennym*

17:10 Marta Bucholc (Warszawa/Wien)
In der Falle des Klassischen. Max Weber in der polnischen gegenwärtigen Soziologie / *W pułapce klasycyzmu. Max Weber we współczesnej polskiej socjologii*

17:30 Kommentar / *komentarz*: Peter Haslinger (Marburg)
Diskussion / *dyskusja*

18:15 *Imbiß / bufet wieczorny*

**19:30 Podiumsdiskussion / dyskusja panelowa:
Nationale und transnationale Wissenschaftsdiskurse und die Frage
wechselseitiger Abhängigkeiten / Narodowe i transnarodowe dys-
kursy naukowe a kwestia wzajemnych zależności**

Diskutanten /*dyskutują*: Henryk Samsonowicz (Warszawa)
Michael G. Müller (Halle/Saale)
Iwona Dadej (Berlin/Warszawa)
Peter Haslinger (Marburg)

||| ||| Sonntag / *niedziela* | 29.05.2011

**Glanz und Elend akademischer Netzwerke. Das Beispiel Geschichte
und Kunstgeschichte / Blaski i cienie akademickich sieci wymiany.
Przykład nauk historycznych i historii sztuki**

Moderation / *prowadzenie*: Hans Henning Hahn (Oldenburg)

10:00 Jolanta Kolbuszewska (Łódź)
Deutsche Denkanstöße auf die polnische Historiographie am Beispiel von Szymon Askenazy und Waclaw Sobieski / *Niemieckie inspiracje w historiografii polskiej na przykładzie Waclawa Sobieskiego i Szymona Askenazego*

10:20 Miloš Řežník (Chemnitz)
Polnische, tschechische und deutsche historische Nationalismusforschung in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts / *Polskie, czeskie i niemieckie historyczne badania nacjonalizmu w drugiej połowie XX w.*

10:40 Małgorzata Omilanowska (Gdańsk/Warszawa)
Der Arbeitskreis deutscher und polnischer Kunsthistoriker und Denkmalpfleger im Kontext deutscher und polnischer Forschungen über das gemeinsame Erbe / *Grupa robocza polskich i niemieckich historyków sztuki i konserwatorów, a polskie i niemieckie badania wspólnego dziedzictwa*

11:00 Jan Rydel (Kraków)
Die Historiker und deutsch-polnische Geschichtspolitik der letzten Jahre – Einladung zur Diskussion / *Historycy a polsko-niemiecka polityka historyczna ostatniej dekady – zaproszenie do dyskusji*

11:20 Kommentar / *komentarz*: Włodzimierz Borodziej (Warszawa)

12:00 Abschlussdiskussion / *dyskusja końcowa*

13:00 Ende der Konferenz / *koniec konferencji*

- 18:20 Thomas Menzel (Oldenburg)
Streitfrage Kaschubisch: Verflechtungen russischer, deutscher und polnischer Sprachwissenschaftler / *Język kaszubski jako przedmiot sporu: stanowiska rosyjskich, niemieckich i polskich filologów*
- 18:40 Gero Lietz (Frankfurt/Oder)
Ideologisch motivierte Ortsnamenkonflikte. Beispiele aus Deutschland und Polen / *Konflikty ideologiczne a nazewnictwo miejscowości. Przykłady z Niemiec i Polski*
- 19:00 Kommentar / *komentarz*: Mieczysław Dąbrowski (Warszawa)
Diskussion / *dyskusja*

20:00 **Preisverleihung der Societas Jablonoviana /
Wręczenie nagrody Societas Jablonoviana**

Preisträger / *laureat*: Piotr Buras (Berlin/Warszawa)
Laudatio / *laudacja*: Jerzy Holzer (Polska Akademia Nauk)
Moderation / *prowadzenie*: Ewa Tomicka-Krumrey (Societas Jablonoviana)
anschließend Empfang / przyjęcie

Die Societas Jablonoviana fördert den deutsch-polnischen Kultur- und Wissenschaftsdialog mit der Vergabe des Jablonowski-Preises. Alle zwei Jahre werden junge Wissenschaftler aus Polen und Deutschland ausgezeichnet, die den Blick auf das eigene oder das andere Land schärfen / *Societas Jablonoviana propaguje polsko-niemiecki dialog naukowy przyznając tradycyjną Nagrodę Jablonowskiego. Co dwa lata wyróżniani są młodzi naukowcy z Polski i z Niemiec, krórczy wyostrzają spojrzenie na własne lub sąsiednie państwo.*

|||||Samstag / *sobota* | 28.05.2011

**Naturwissenschaften: Wechselseitige Durchdringung von Wissensordnungen und Nationalisierung /
Nauki przyrodnicze: wzajemne przenikanie się porządków wiedzy a nacjonalizacja**

Moderation / *prowadzenie*: Mirosław Stasik (Niedernhausen)

- 9:30 Justyna Turkowska (Marburg)
Inszenierung und Popularisierung der Hygiene: Hygieneausstellungen in der Provinz Posen / *Inscenizacja i popularyzacja higieny. Wystawy higieniczne w Prowincji Poznańskiej*
- 9:50 Katharina Kreuder-Sonnen (Gießen)
Wie Odo Bujwid die Bakterien nach Warschau brachte. Translokaler Wissenstransfer in der Mikrobiologie, 1885–1893 / *Jak Odo Bujwid sprowadził bakterie do Warszawy. Translokálny charakter wymiany naukowej w mikrobiologii 1885–1893*

- 10:10 Daniel Schümann (Bamberg)
Interurbaner Kampf ums Da(bei)sein: Frühe Darwin-Diskurse in Warschau, Krakau, Posen und Lemberg / *Walka miast o byt i udział. Wczesna faza dyskursów na temat teorii Darwina w Warszawie, Krakowie, Poznaniu i Lwowie*
- 10:30 Kommentar / *komentarz*: Hans-Jürgen Bömelburg (Gießen)
Diskussion / *dyskusja*
- 11:00 *Kaffeepause / przerwa na kawę*
- 11:40 Kamila Uzarczyk (Warszawa)
Europäischer Euthanasiediskurs in der Zwischenkriegszeit / *Europejski dyskurs na temat eutanazji w okresie międzywojennym*
- 12:00 Katrin Steffen (Lüneburg)
Migration und Transfer: Die Wissensräume des Serologen Ludwik Hirszfeld (1902–1956) / *Migracja i transfer: Obszary wiedzy serologa Ludwika Hirszfelda (1902–1956)*
- 12:20 Kommentar / *komentarz*: Hans-Jürgen Bömelburg (Gießen)
Diskussion / *dyskusja*
- 13:00 *Mittagspause / przerwa obiadowa*

**Die Wissenschaften vom „Volk“ früher und heute /
Nauki o „ludach“ dawniej i dziś**

Moderation / *moderacja*: Katrin Steffen (Lüneburg)

- 14:30 Karin Reichenbach (Leipzig)
Zur Spiegelbildlichkeit deutsch-polnischer Frühgeschichtsbilder als Konsequenz ethnischer Interpretationen in der prähistorischen Archäologie des 20. Jahrhunderts / *W lustrzanym odbiciu. Polska i niemiecka wizja historii wczesnego średniowiecza – znaczenie etnicznych interpretacji w archeologii prehistorycznej XX wieku*
- 14:50 Maciej Górny (Warszawa)
Rassenkunde als wissenschaftliche Disziplin / *Nauka o rasach jako dyscyplina naukowa*
- 15:10 Ruth Leiserowitz (Warszawa)
Europäische Verortungen von Warschauer Wissenschaftlern im 19. Jahrhundert / *Europejskie kontakty naukowców warszawskich w XIX w.*
- 15:30 Kommentar / *komentarz*: Christian Lübke (Leipzig)
Diskussion / *dyskusja*
- 16:00 *Kaffeepause / przerwa na kawę*